

NAPIS SERIA II 1995

Rozmowy na Polach Elizejskich królów polskich

Jacek Wójcicki

JACEK WÓJCICKI

Rozmowy na Polach Elizejskich królów polskich

Publikowane niżej dwa dialogi pochodzą z okresu konfederacji barskiej (ściśle jej schyłku). Odzwierciedlają one punkt widzenia działającego wówczas stronnictwa saskiego z jego koronną koncepcją odsunięcia na zawsze „Piaстів” od tronu. Nawiązują do wielce popularnego w Oświeceniu gatunku dialogów zmarłych, znanego zwłaszcza z bliskich czasowo wzorców niemieckich. Liczne podobieństwa stylu i frazeologii świadczą o wspólnym dla obu utworów autorstwie, chociaż dzieli je blisko rok. *Rozmowa... Augusta III i Stanisława Leszczyńskiego* powstała prawdopodobnie bezpośrednio po detronizacji Stanisława Augusta 13 października 1770 roku, a więc na jesieni lub zimą tego roku. *Rozmowa druga...* zaś włącza się w nurt publicystyki wywołanej zamachem na króla z 3 listopada 1771 roku. Kilka pochwalnych zdań obu dialogom poświęcił Władysław Konopczyński (*Konfederacja barska*, t. 2, Warszawa 1938, s. 569-570), znalazły też swoje miejsce w monografii gatunku (Zofia Sinko, *Oświeceni wśród Pól Elizejskich. Rozmowy zmarłych – recepcja – twórczość oryginalna*, Wrocław 1976, s. 174-178). Badacze podkreślają ich niezłą jakość literacką i sprawny, czysty język (interesujące, że najwięcej wtrętów łacińskich pojawia się w cytowanych dokumentach – rzekomo – konfederacji!)

Tekstem podstawowym niniejszej edycji jest wykorzystany przez Z. Sinkową odpis z biblioteki Branickich w Suchej (obecnie AGAD, sygn. Sucha 248/300) – niewielkiego formatu tomik, zawierający ponad dziesięć dialogów i pism polemicznych z przetomu lat sześćdziesiątych i siedemdziesiątych. Tekst pierwszej *Rozmowy* (pozbawionej w tytule, podobnie jak druga, daty) porównano z następującymi kopiami:

1. Oss. 330 II k. 58-66 v. (w tytule błędnie data 1771; odpis wzmiankowany przez Konopczyńskiego),

2. BOZ 964 t.1, s.1016-1032 (odpis niekompletny, w tytule data 1770),

3. AGAD ApP 73 t.1, s.678-700 (oba powyższe wspomniane przez Z. Sinkową).

Wymieniony przez Konopczyńskiego odpis z Biblioteki Ordynacji Krasieńskich nie przetrwał II wojny światowej.

Rozmowę drugą zapisano w rpsie z Suchej na s.125-187. Porównano ją z odpisem AGAD ApP 73 t.1, s. 701-713. Tekst znajduje się również w sylwie Strawińskich ze zbiorów BUW, rps 274, t.4, s. 1721-1737, lecz jest to odpis bardzo zniszczony i nie mógł służyć do porównań. Ze względu na niewielką bazę źródłową przypisy do obu dialogów starają się dość dokładnie zorientować czytelnika nie tylko w brzmieniu poprawnym tekstu, lecz i licznych nieścisłościach i wahaniach odpisów, nieraz błędnych, niemniej istotnych dla obrazu wędrówek tekstu.